

HƏVARI VARİSLİYİ

varislik xəttində:

ƏN MÖHTƏRƏM

GARLAND F. BYERS, JR., J.D., D.D.

Millətlərin yepiskopu, həvari tapşırığı ilə

Son şam yeməyi, Leonardo da Vincinin əsəri (1495–1498), Santa Maria delle Grazie monastırının yeməxanası, Milan: RƏBBİMİZ On İki ilə birlikdə.

İctimai mülkiyyət.

HƏVARI VARİSLİYİ NƏDİR

Həvari varisliyi yepiskopların fasiləsiz xəttidir; onların hər biri özündən əvvəlkilər tərəfindən əl qoyma ilə təqdis olunub və bu xətt Məsihin göndərdiyi həvarilərə qədər gedib çıxır. İlk Kilsə ona xidmətinin həvarilərin özlərindən gəldiyinə dair şəhadət kimi istinad edirdi: Romalı Müqəddəs Klement təxminən eramızın 96-cı ilində bu barədə yazmış, Lionlu Müqəddəs İrenei isə təxminən eramızın 180-ci ilində həvarilərdən öz dövrünə qədər Roma yepiskoplarının varisliyini təsvir etmişdir.

Xristianlar onun əhəmiyyəti barədə həmfikir deyillər. Bir çox məzhəblər hesab edir ki, həvari varisliyinin heç bir əhəmiyyəti yoxdur və Kilsənin sədaqəti hər hansı yepiskop xəttində deyil, həvarilərin təliminə əməl etməkdədir. Digərləri – o cümlədən Roma Katolik Kilsəsi, Şərqi Pravoslav Kilsələri, Qədim Şərq Pravoslav Kilsələri və Şərq Kilsəsi – onu həqiqi xidmət və həqiqi müqəddəs mərasimlər üçün zəruri sayır, Anqlikan və bəzi Lüteran kilsələri isə onu çox dəyərli hesab edir. Bir çox məzhəblərin daxilində də yepiskopun Məsihin bir həvarisindən gələn nəslinin nə dərəcədə önəmli olması barədə fikirlər müxtəlifdir.

ON İKİ VƏ YETMİŞLƏR

Xristian imanında bəziləri ilk On İki həvari ilə Yetmişlər arasında fərq qoyur: RƏBB «yetmiş nəfəri təyin etdi və onları iki-iki ... Özündən əvvəl göndərdi» (Luka 10:1). Hər ikisinə Məsih Özü Allahın Padşahlığını vəz etmək, şəfa vermək və Onun səlahiyyətini daşımaq tapşırığını vermişdi: «Sizi dinləyən kəs Məni dinləyir» (Luka 10:16).

Yepiskop Byersin fikrincə, Yetmişlər Məsihi şəxsən tanıyırdılar və O, onlara şəxsən tapşırıq vermişdi; RƏBB onları Öz işini görməyə göndərəcək qədər yaxşı tanıyırdı. Buna görə də o hesab edir ki, həvari varisliyi ilk On İki ilə yanaşı Yetmişləri də əhatə edir. Dirilmədən sonra Başqa millətlərin həvarisi kimi çağırılmış Müqəddəs Paul On İki tərəfindən həqiqi həvari kimi qəbul edildi; onlar ona «sağ əllərini uzatdılar ki, şərikliyimiz olsun» (Qalatiyalılara 2:9).

BU SƏHİFƏLƏRDƏKİ VARİSLİK XƏTLƏRİ

Yepiskop Byers öz həvari varislik xətlərini burada ictimai yoxlama üçün və xristian imanlıların faydası üçün təqdim edir. Hər səhifə bir xətt öz həvarisindən yepiskopdan yepiskopa Yepiskop Byersə qədər izləyir. Əksər hallarda hər xətt həvariyyə qədər məhz səhifəsində adı çəkilən kilsələrin saxladığı yepiskop siyahılarına – həmin kilsələrin öz həvari varisliyini izlədiyi eyni siyahılara – əsaslanır və hər xətdə adı çəkilən müqəddəslər həmin kilsələrin ehtiram göstərdiyi müqəddəslərdir.

Yepiskop Byersin öz Müjdə xidmətçisi kimi təqdisinin və yepiskop kimi təqdisinin sertifikatları, onun yepiskop təqdisinin fotoşəkilləri ilə birlikdə [Yepiskop haqqında](#) səhifəsində təqdim olunur.

Yetmişlərə necə baxılmasından asılı olmayaraq, Yepiskop Byers ilk On İkidən dördündən – Müqəddəs Peter, Müqəddəs Andrey, Müqəddəs Yəhya və Müqəddəs Tomasdan – və həmçinin Başqa millətlərin həvarisi Müqəddəs Pauldan etibarlı həvari varisliyinə malikdir. Yeri gəlmişkən

qeyd etmək olar ki, 2026-cı il etibarilə hazırkı Roma yepiskopu əsas təqdis xətti ilə öz həvari varisliyini yalnız Müqəddəs Peterə qədər izləyir; hazırkı Moskva və Bütün Rusiyanın Patriarxı da əsas təqdis xətti ilə öz həvari varisliyini eynilə yalnız Müqəddəs Peterə qədər, Antakya kafedrası vasitəsilə izləyir. Hazırkı Kenterberi arxiyepiskopu əsas təqdis xətti ilə öz həvari varisliyini tək bir həvariyyə qədər, Kenterberi kafedrası vasitəsilə izləyir; Antakyanın hazırkı Suriya Pravoslav Patriarxı əsas təqdis xətti ilə yalnız Müqəddəs Peterə qədər, Antakya kafedrası vasitəsilə; və Assuriya Şərq Kilsəsinin hazırkı katolikos-patriarxı həmin Kilsənin siyahısı ilə Müqəddəs Tomasa qədər, Selevkiya-Ktesifon kafedrası vasitəsilə.

Yetmişlərə gəlincə, Yepiskop Byers Kilsələrin Yetmişlərdən olan həvarilər kimi ehtiram göstərdiyi beş nəfərdən həvari varisliyinə malikdir: Edessanın həvarisi Müqəddəs Tadday (Addai); Müqəddəs Peterdən sonra Romanın ilk yepiskopu Müqəddəs Lin; Müqəddəs Peterdən sonra Antakyanın ilk yepiskopu Müqəddəs Yevodi; Bizansın ilk yepiskopu Müqəddəs Staxis; və Arlın ilk yepiskopu Müqəddəs Trofim.

MƏNBƏLƏR VƏ YOXLAMA

Bu xətlər 2013-cü ildə təqdisi zamanı Yepiskop Byersə təqdim edilmiş həvari varislik xətləri kitabı ilə alınmışdır. Onlar sadəcə köçürülməyib. Hər bir halqa Yepiskop Byersin öz araşdırması ilə – hər səhifədə adı çəkilən kilsələrin saxladığı yepiskop siyahılarına və yepiskop varisliyinin standart tarixi qeydlərinə, o cümlədən Müqəddəs Taxtın Roma varisliyinə dair qeydlərinə, Konstantinopol Ekumenik Patriarxlığının və Antakya patriarxlıqlarının siyahılarına, Rus Pravoslav, Qədim Katolik, Suriya Pravoslav və Assuriya kilsələrinin qeydlərinə, həmçinin ingilis yepiskoplarının təqdislərinin reyestri olan, William Stubbs tərəfindən tərtib edilmiş *Registrum Sacrum Anglicanum* əsərinə qarşı – araşdırılıb və yoxlanılıb.

Bu qeydlərin kitabdan fərqləndiyi yerlərdə qeydlərə əməl olunub və xətlər düzəldilib. Kitabda iddia edilən, lakin qeydlərlə təsdiqlənə bilməyən xətlər çıxarılıb. Bu səhifələrdə adı çəkilən hər yepiskopu oxucu onun öz Kilsəsinin qeydlərində yoxlaya bilər.

HƏVARI XƏTLƏRİ BİR BAXIŞDA

Yepiskop Byers on həvaridən – ilk On İkidən dördündən, Müqəddəs Pauldan və Yetmişlərdən beşindən – on bir ayrı yolla həvari varisliyinə malikdir; hər biri aşağıda öz səhifəsində təsvir

olunur. Rəqəmlər onun hər xətdəki yerini göstərir.

HƏVARİLƏR

HƏVARI	YOLLAR	YEPİSKOP BYERS
Müqəddəs Peter	Roma (Rebiba–Braziliya) · Roma (Utrext) · Antakya (Melkit) · Antakya (Pravoslav) · Antakya (Suriya Pravoslav)	245 · 252 · 169 · 165 · 146
Müqəddəs Andrey	Kiyev–Moskva · Konstantinopol–Albaniya	173 · 264
Müqəddəs Yəhya	Kenterberi · Şotlandiya–Seabury	126 · 132
Müqəddəs Tomas	Şərq Kilsəsi	112
Müqəddəs Paul	Kenterberi · Şotlandiya–Seabury	128 · 134

YETMİŞLƏRDƏN

YETMİŞLƏRDƏN OLAN HƏVARI	YOLLAR	YEPİSKOP BYERS
Müqəddəs Tadday (Addai)	Şərq Kilsəsi	111
Müqəddəs Lin	Rebiba–Braziliya · Utrext	244 · 251
Müqəddəs Yevodi	Melkit · Pravoslav · Suriya Pravoslav	168 · 164 · 145
Müqəddəs Staxis	Kiyev–Moskva · Konstantinopol–Albaniya	172 · 263
Müqəddəs Trofim	Kenterberi · Şotlandiya–Seabury	127 · 133

Eyni ölçü ilə, yəni əsas təqdis xətti ilə götürüldükdə, qədim Kilsələrin başçılarından hər biri tək bir həvariyə gedən tək bir xəttə malikdir. Hər həvarinin səhifəsindəki paneldə göstəriləni kimi, Yepiskop Byers onların hər biri ilə bir xətti bölüşür.

KİLSƏLƏRİN BAŞÇILARI, 2026-CI İL ETİBARİLƏ

KİLSƏ BAŞÇISI	XƏTLƏR	HƏVARI	YEPİSKOP BYERS İLƏ ORTAQ XƏTT
Roma yepiskopu Papa Leo XIV <i>Roma Katolik Kilsəsi</i>	1	Müqəddəs Peter	Roma (iki yol)

KİLSƏ BAŞÇISI	XƏTLƏR	HƏVARI	YEPİSKOP BYERS İLƏ ORTAQ XƏTT
Moskva və Bütün Rusiyanın Patriarxı Patriarx Kirill <i>Rus Pravoslav Kilsəsi</i>	1	Müqəddəs Peter (Antakya vasitəsilə)	Antakya, Moskva vasitəsilə
Kenterberi arxiyepiskopu Sarah Mullally <i>İngiltərə Kilsəsi və Anqlikan Birliyi</i>	1	Bir həvari, Kenterberi vasitəsilə	Kenterberi (iki yol)
Antakyanın Suriya Pravoslav Patriarxı Ignatius Aphrem II <i>Suriya Pravoslav Kilsəsi</i>	1	Müqəddəs Peter (Antakya vasitəsilə)	Antakya (Suriya Pravoslav)
Şərqi katolikos-patriarxı Mar Awa III <i>Assuriya Şərq Kilsəsi</i>	1	Müqəddəs Tomas	Şərq Kilsəsi
Yepiskop Byers	11	On həvari	—

Xətlərin sayı müqəddəs rütbənin lütfünə heç nə əlavə etmir, çünki tək bir etibarlı xətt kifayətdir; onlar burada sənəd kimi, onları araşdırmaq istəyənlər üçün göstərilir. Həvari varisliyi yarış deyil və çoxlu xəttə malik yepiskopun sağlam və yoxlanıla bilən tək bir xəttə malik yepiskopdan artıq səlahiyyəti və ya qanuniliyi yoxdur. Bu səhifələrdəki heç nə hər hansı yepiskop üzərində, xüsusilə də bütün həyatını Kilsənin xidmətinə həsr etmiş, burada adı çəkilənlər üzərində üstünlük iddiası kimi qəbul edilməməlidir. Xətlər ona görə sənədləşdirilib ki, xristian imanlıları və Yepiskop Byersin rütbələrini araşdırmaq istəyən hər kəs faktları bir yerdə tapa bilsin və diqqət layiq olduğu yerdə – Allahın kəlamında və İsa Məsihin Müjdəsində qalsın.

MÜQƏDDƏSLƏR VƏ ŞƏHİDLƏR

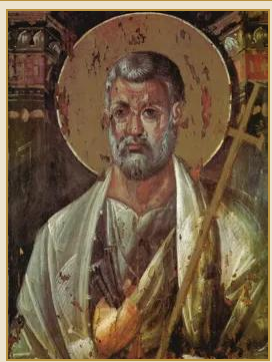
Hər həvarinin səhifəsində xətdə iman uğrunda canını verənlər şəhid kimi göstərilir, kanonlaşdırılmış və ya başqa yolla altarın ehtiramına yüksəldilmiş olanlar isə – istər Şərqi Pravoslav ənənəsində, istər Qərb ənənəsində, istərsə də hər ikisində – müqəddəs və ya mübarək kimi işarələnir. Kilsələr hansı müqəddəsləri tanıdıqlarına və bir insanın müqəddəs kimi ehtiram olunmasından əvvəl nə tələb etdiklərinə görə fərqlənir; hər səhifədəki işarələr hansı Kilsənin kimə

ehtiram göstərdiyini bildirir. Bu işarələr yalnız həyatın müqəddəsliyinə aiddir və heç bir təqdisin etibarlılığına təsir etmir.

Varislik xəttini görmək üçün həvarini seçin.

HƏVARİLƏR

**ROMADA
MÜQƏDDƏS PETER
(REBİBA–
BRAZİLİYA)**

Həvari və Şəhid

Roma, Rebiba varisliyi,
Braziliya və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 245-Cİ

**ROMADA
MÜQƏDDƏS PETER
(UTREXT)**

Həvari və Şəhid

Roma, Fransa, Utrext,
İngiltərə və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 252-Cİ

**ANTAKYADA
MÜQƏDDƏS PETER
(MELKIT)**

Həvari və Şəhid

Antakya, Melkit
Patriarxlığı, Beyrut və
Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 169-CU

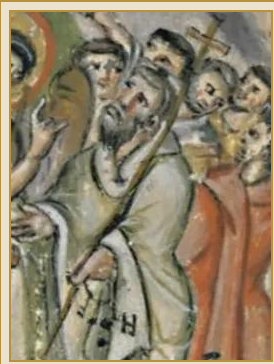

**ANTAKYADA
MÜQƏDDƏS PETER
(PRAVOSLAV)**

Həvari və Şəhid

Antakya, Pravoslav
Patriarxlığı, Moskva və
Amerika

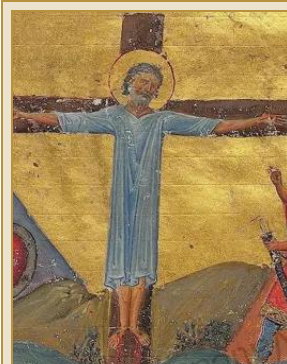
YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 165-Cİ

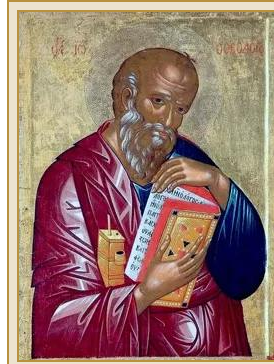
**ANTAKYADA
MÜQƏDDƏS PETER**

**MÜQƏDDƏS
ANDREY (KİYEV–
MOSKVA)**

**MÜQƏDDƏS
ANDREY**

**MÜQƏDDƏS
YƏHYA
(KENTERBERİ)**

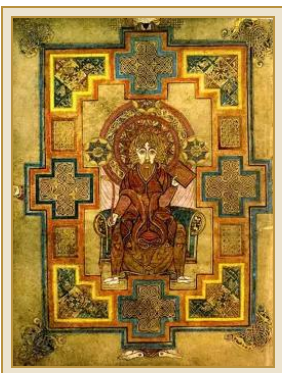
**(SURIYA
PRAVOSLAV)**

Həvari və Şəhid

Antakya, Suriya
Pravoslav Patriarxlığı,
Hindistan və Amerika

YEPİSKOP BYERS,

VARİSLİKDƏ 146-Cİ

**MÜQƏDDƏS
YƏHYA
(ŞOTLANDİYA–
SEABURY)**

Həvari və Müjdəçi

İzmir, Lion, Kenterberi,
Şotlandiya və Amerika

YEPİSKOP BYERS,

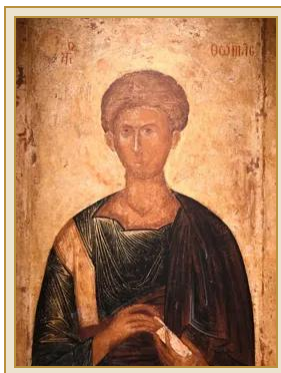
VARİSLİKDƏ 132-Cİ

*İlk Çağırılan, Həvari
və Şəhid*

Konstantinopol, Kiyev,
Moskva və Amerika

YEPİSKOP BYERS,

VARİSLİKDƏ 173-CÜ

**MÜQƏDDƏS
TOMAS**

Həvari və Şəhid

Şərq Kilsəsi, Hindistan,
İngiltərə və Amerika

YEPİSKOP BYERS,

VARİSLİKDƏ 112-Cİ

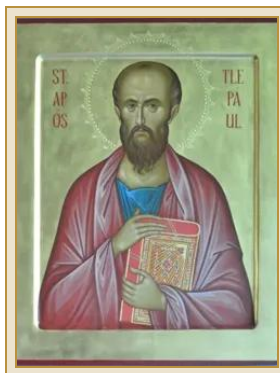
**(KONSTANTİNOPOL–
ALBANİYA)**

*İlk Çağırılan, Həvari və
Şəhid*

Konstantinopol, Albaniya
və Amerika

YEPİSKOP BYERS,

VARİSLİKDƏ 264-CÜ

**MÜQƏDDƏS PAUL
(KENTERBERİ)**

*Başqa millətlərin
həvarisi və Şəhid*

Arl, Kenterberi, İngiltərə
Kilsəsi və Amerika

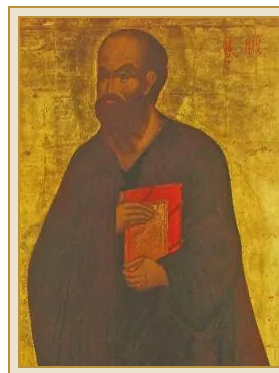
YEPİSKOP BYERS,

VARİSLİKDƏ 128-Cİ

Həvari və Müjdəçi
İzmir, Lion, Kenterberi
və Amerika

YEPİSKOP BYERS,

VARİSLİKDƏ 126-Cİ

**MÜQƏDDƏS PAUL
(ŞOTLANDİYA–
SEABURY)**

*Başqa millətlərin
həvarisi və Şəhid*

Arl, Kenterberi,
Şotlandiya və Amerika

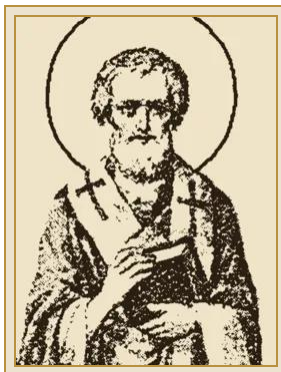
YEPİSKOP BYERS,

VARİSLİKDƏ 134-CÜ

YETMİŞLƏRDƏN

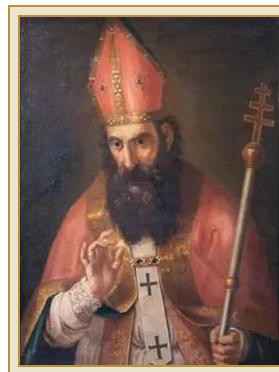
**MÜQƏDDƏS
TADDAY (ADDAI)**

**MÜQƏDDƏS LİN
(REBİBA–**

**MÜQƏDDƏS LİN
(UTREXT)**

**MÜQƏDDƏS
YEVODİ (MELKİT)**

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Şərq Kilsəsi, Hindistan,
İngiltərə və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 111-Cİ

BRAZİLİYA)

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Roma, Rebiba varisliyi,
Braziliya və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 244-CÜ

*Yetmişlərdən olan
həvari*

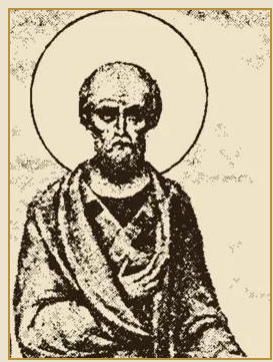
Roma, Fransa, Utrext,
İngiltərə və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 251-Cİ

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Antakya, Melkit
Patriarxlığı, Beyrut və
Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 168-Cİ

**MÜQƏDDƏS
YEVODİ
(PRAVOSLAV)**

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Antakya, Pravoslav
Patriarxlığı, Moskva və
Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 164-CÜ

**MÜQƏDDƏS
YEVODİ (SURIYA
PRAVOSLAV)**

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Antakya, Suriya
Pravoslav Patriarxlığı,
Hindistan və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 145-Cİ

**MÜQƏDDƏS
STAXIS (KİYEV-
MOSKVA)**

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Konstantinopol, Kiyev,
Moskva və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 172-Cİ

**MÜQƏDDƏS STAXIS
(KONSTANTINOPOL-
ALBANIYA)**

Yetmişlərdən olan həvari

Konstantinopol, Albaniya
və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 263-CÜ

**MÜQƏDDƏS
TROFİM
(KENTERBERİ)**

**MÜQƏDDƏS
TROFİM**

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Arl, Kenterberi, İngiltərə
Kilsəsi və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 127-Cİ

**(ŞOTLANDIYA–
SEABURY)**

*Yetmişlərdən olan
həvari*

Arl, Kenterberi,
Şotlandiya və Amerika

YEPİSKOP BYERS,
VARİSLİKDƏ 133-CÜ

Bu səhifədə Azərbaycan dilində verilən bütün Müqəddəs Yazı sitatları heç bir dəyişiklik edilmədən *Azərbaycan dilində Müqəddəs Kitab* nəşrindən götürülmüşdür. Mətn: ebible.org/azb. Buraxılmış hissələr üç nöqtə (...) ilə göstərilir.

Copyright © 2008 Müqəddəs Kitab Sirkəti

Translation by: Institute for Bible Translation

Contributor: Bible Society of Azerbaijan

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible. This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

İkonalar: Müqəddəs Peter, Sina dağı, VI əsr, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Peter (Utrext), ofort, müəllifi Lucas Vorsterman II, 1660,

Rijksmuseum, ictimai mülkiyyət. Antakyada Müqəddəs Peter (Melkit), Müjdə kafedral kilsəsi, Moskva, təxminən 1399, ictimai mülkiyyət. Antakyada Müqəddəs Peter (Pravoslav), Müqəddəs Sofiya kafedral kilsəsi, Novqorod, təxminən 1050, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Andrey, Walters Art Museum, Baltimor, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Yəhya, Patmos, təxminən 1500, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Tomas, XIV əsr, foto: Herbert Frank, [CC BY 2.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/). Müqəddəs Paul, St. Paul's Episcopal Church, Sietl, foto: Joe Mabel, [CC BY-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/). Müqəddəs Tadday, Sina dağı, X əsr, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Staxis, Lagoudera, Kipr, 1192, foto: Dumbarton Oaks, CC0. Müqəddəs Lin, Rus «Müqəddəslərin həyatı», 1903–1911, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Lin (Utrext), qravüra, Rijksmuseum, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Trofim, St. Trophime monastırının qalereyası, Arl, XII əsr, ictimai mülkiyyətə verilmiş foto. Müqəddəs Yevodi (Melkit), İtaliya məktəbi, XVII əsr, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Yevodi (Pravoslav), Rus «Müqəddəslərin həyatı», 1903–1911, ictimai mülkiyyət. Antakyada Müqəddəs Peter (Suriya Pravoslav), Rabbula İncili, eramızın 586-cı ili, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Andrey və Müqəddəs Staxis (Konstantinopol–Albaniya), II Vasilinin Menologionu, təxminən eramızın 1000-ci ili, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Paul (Şotlandiya–Seabury), Spaso-Preobrajenski monastırı, Yaroslavl, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Yəhya (Şotlandiya–Seabury), Kells kitabı, təxminən eramızın 800-cü ili, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Trofim (Şotlandiya–Seabury), Rus «Müqəddəslərin həyatı», 1903–1911, ictimai mülkiyyət. Hamısı Wikimedia Commons vasitəsilə; kəsilib və ölçüsü dəyişdirilib. Tam məlumat hər həvarinin səhifəsində verilir.